

El segon informe de la Fundació Arte y Mecenazgo evidencia la urgència d'actuar per a reforçar el sector

Augmenten les ventes en el mercat espanyol de l'art en un context, encara, d'extrema fragilitat

- La Fundació Arte y Mecenazgo —impulsada per "la Caixa"— presenta *El mercat espanyol de l'art el 2014*, una nova radiografia econòmica sobre galeries, cases de subhastes i col·leccionisme al nostre país
- El mercat espanyol de l'art va registrar el 2013 unes vendes totals de 336 milions d'euros. Aquesta xifra reflecteix un augment del 3 % en les vendes de galeristes i cases de subhastes respecte de l'any anterior.
- El sector presenta per tercer any consecutiu un creixement positiu, tot i que dèbil, i assoleix els màxims nivells des de l'inici de la crisi el 2008.
- En els darrers deu anys (2003-2013), el mercat de l'art va experimentar un creixement del 68 %, xifra que queda molt per sota de l'augment registrat a escala mundial (155 %).
- Amb una quota de mercat entorn del 2 %, Espanya es manté com el sisè mercat d'art de la Unió Europea, per darrere del Regne Unit, França, Alemanya, Itàlia i Àustria. En el mercat global, el pes d'Europa evidencia un marcat descens provocat per la concentració de les vendes a preus elevats que es donen en el mercat americà, així com la presència de la Xina.
- Espanya ha passat de registrar un dèficit comercial en matèria d'art a ser un exportador net en els dos darrers anys, amb un superàvit comercial de 63 milions d'euros. Això s'explica pel descens de les importacions fins als nivells més baixos de l'última dècada.
- Ha disminuït el nombre de llocs de treball relacionats directament amb el mercat de l'art, que l'any passat va donar ocupació a unes 10.000 persones.

- **El 2013, la contribució fiscal del comerç de l'art i dels seus serveis auxiliars va arribar als 270 milions d'euros.**
- **Els preus mitjans de l'art a Espanya se situen molt per sota de la mitjana europea. Les obres més cares d'artistes espanyols es continuen venent fora d'Espanya.**
- **Picasso és l'artista espanyol més cotitzat, seguit a gran distància de Miró, Dalí, Gris i Chillida. El 2013, entre els vint primers artistes espanyols per volum de vendes només hi figuren dos artistes vius: Manolo Valdés i Miquel Barceló.**

Madrid, 12 de novembre de 2014. El president de la Fundació Arte y Mecenazgo, Leopoldo Rodés; la directora de la Fundació Arte y Mecenazgo, Mercedes Basso; i l'autora de l'informe, Clare McAndrew, fundadora i directora general d'Arts Economics, han presentat avui *El mercat espanyol de l'art el 2014*.

Es tracta del **tercer volum de la col·lecció Cuadernos Arte y Mecenazgo** promoguda per la Fundació Arte y Mecenazgo, institució impulsada per "la Caixa" en el marc del seu compromís amb la cultura i de la seva voluntat de contribuir a l'enriquiment del patrimoni artístic del país.

La Fundació té com a missió estimular i divulgar el coneixement del col·leccionisme d'art, i fomentar-lo com a font de mecenatge. **El paper de l'entitat ha adquirit una rellevància especial en el context actual**, en què el debat sobre el paper del mecenatge i la necessitat de canviar el model actual s'ha intensificat gradualment.

Una de les línies d'actuació de la Fundació se centra a promoure canvis estructurals —legals, fiscals i de percepció— que millorin i facilitin l'activitat dels agents que participen en la conservació del patrimoni i la creació artística. Fruit d'això ha estat **l'elaboració d'un esborrany del Projecte de Llei de mesures de foment, impuls i desenvolupament de l'art i el mecenatge a Espanya**, al qual se sumen les nombroses mostres de col·laboració, en forma de reflexió, anàlisi i propostes, que la societat ha aportat durant tres anys a la llargament anunciada Llei de participació social i mecenatge.

La voluntat de la Fundació Arte y Mecenazgo és contribuir a la construcció d'una societat civil forta i compromesa amb els afers d'interès general a través de mitjans complementaris a les fundacions, les quals han estat i continuen sent, fins ara, l'instrument jurídic principal per canalitzar la filantropia.

La Fundació Arte y Mecenazgo ha portat a terme en els últims anys una tasca d'anàlisi sobre la situació del col·leccionisme a Espanya. El resultat és un coneixement ampli i profund del terreny, del qual no es disposava en el passat, i que ha constatat la **manca de tradició del col·leccionisme al nostre país**, com també l'existència d'una **regulació dispersa, descoordinada i que no respon a les necessitats actuals**.

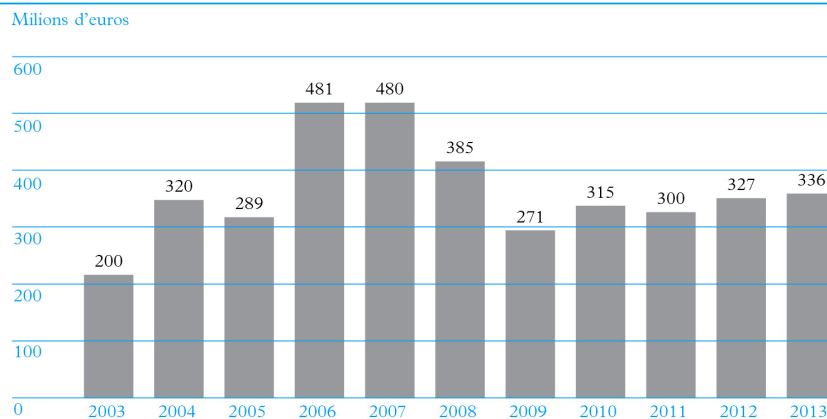
Aquests dos factors han repercutit en l'escàs desenvolupament del col·leccionisme i en la precarietat del seu context —el mercat de l'art—, circumstància que, a la vegada, el desincentiva, cosa que converteix la situació en una mena de cercle viciós. Aquest diagnòstic justifica més que mai la tasca de la Fundació Arte y Mecenazgo impulsada per "la Caixa" a l'hora d'estimular i divulgar el col·leccionisme d'art com a font de mecenatge de la cultura.

Entre diverses línies d'actuació, la Fundació promou un **programa independent d'investigació** representat per la sèrie editorial Cuadernos Arte y Mecenazgo. Després d'*El mercat espanyol de l'art el 2012*, de Clare McAndrew, i *El col·leccionisme d'art a Espanya. Una aproximació des de la seva història i el seu context*, de María Dolores Jiménez-Blanco, l'entitat presenta ara una actualització sobre la situació del mercat de l'art al nostre país.

Després de la contracció del mercat de l'art, arriba una recuperació incipient

Fa dos anys, l'estudi alertava de la severa contracció que havia patit el mercat des del 2007, i destacava l'absència de dinamisme del sector. En aquesta segona edició de l'informe, la conclusió és que s'està produint una certa recuperació, tot i que lenta i fràgil. El 2013, el volum total de vendes en galeries i cases de subhastes del mercat espanyol va arribar a 336 milions d'euros. Les vendes van pujar un 3 % anual, de manera que era el **tercer any consecutiu de creixement positiu, tot i que dèbil, i van assolir els seus nivells màxims des del 2008**.

*Vendes totals d'art
i antiguitats a Espanya
del 2003 al 2013*

Font: © Arts Economics (2014)

Com es pot observar en el gràfic, les xifres del mercat continuen sent **inferiors al 70 % del valor de les vendes assolides el 2006 i el 2007, etapa de més apogeu** del sector, en la qual les transaccions van superar els 480 milions d'euros. Al llarg de la dècada que va tancar el 2013, les vendes van augmentar un 68 %, xifra notable, però considerablement inferior al creixement global de les vendes d'art i antiguitats (que supera el 155 %). D'altra banda, i tot i que el mercat global es va recuperar relativament bé de la gran caiguda que va patir el 2009 (el seu valor ha augmentat gairebé un 70 %, malgrat la severa contracció del mercat xinès el 2012), la recuperació espanyola es va traduir en una pujada de les vendes de tan sols el 24 % durant el mateix període.

L'augment de les vendes fou degut, en part, al lleu increment del nombre d'obres de més valor venudes el 2013. Es calcula que **el 2013 es van vendre 325.875 peces**, en un mercat que engloba tant les cases de subhastes com les galeries que comercien amb obres d'art i antiguitats, sigui en exclusiva o bé com a part del seu negoci. El nucli fonamental del mercat de l'art, format per 50 cases de subhastes i 650 galeries destacades, va vendre unes 85.680 obres, és a dir, només un 0,7 % més que l'any anterior.

Els artistes espanyols en el mercat de l'art

Tot i que el mercat espanyol de l'art s'ha anat internacionalitzant en els darrers anys, **continua sent preeminent la venda d'obra d'artistes espanyols**, que representa dos terços del total.

La presència d'artistes espanyols en el mercat global de belles arts és reduïda, tot i que significativa. El 2013 els artistes espanyols van ocupar **el 5 % del valor total de les vendes internacionals** en subhastes d'obres de belles arts, i el 3 % de les operacions (en ambdós casos, un 1 % més que el 2011).

Malgrat tot, **les obres amb els preus més alts s'acostumen a vendre fora d'Espanya**. El 2013, els cinc artistes espanyols més venuts en subhasta (Picasso, Miró, Gris, Dalí i Chillida) van representar el 87 % del valor de les vendes d'artistes espanyols, percentatge que arriba al 96 % si es consideren els 20 artistes més cotitzats.

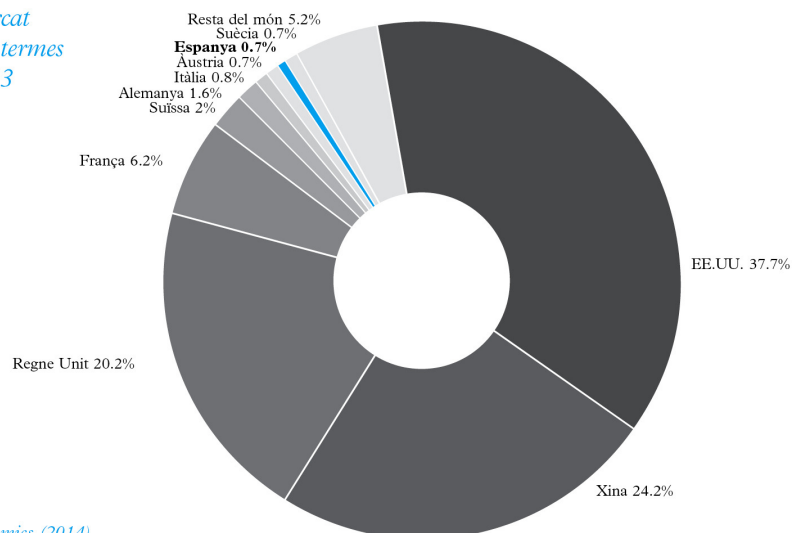
Alguns dels artistes més contemporanis representen una quota més alta en termes de valor a Espanya, tot i que aquest percentatge és força inferior al de les seves vendes externes al mercat global. (Per exemple, les vendes a Espanya d'obres de Tàpies van representar un 7 % del valor total de les vendes globals de l'artista.)

Sisè mercat europeu, i novè del món

El 2013, **menys de l'1 % de les vendes globals d'art i antiguitats van correspondre a Espanya**. Com que la seva presència en el context global és relativament limitada, en l'última dècada no s'han produït grans canvis en aquest percentatge, les fluctuacions del qual han estat inferiors al 0,5 % en aquest període.

No obstant això, **la participació de la UE en les vendes globals sí que ha experimentat un marcat descens en els últims anys**. El 2013 va representar el 33 %, xifra que indica una contracció del 2 % anual de la seva participació i una pèrdua de 20 punts percentuals amb relació al 53 % que va registrar el 2003. Aquesta caiguda es deu a diversos factors, entre els quals figuren la presència de la Xina, que s'ha convertit en un important mercat internacional, i el creixent volum d'obres amb preus elevats en els sectors d'art modern i contemporani que es venen als Estats Units abans que a Europa.

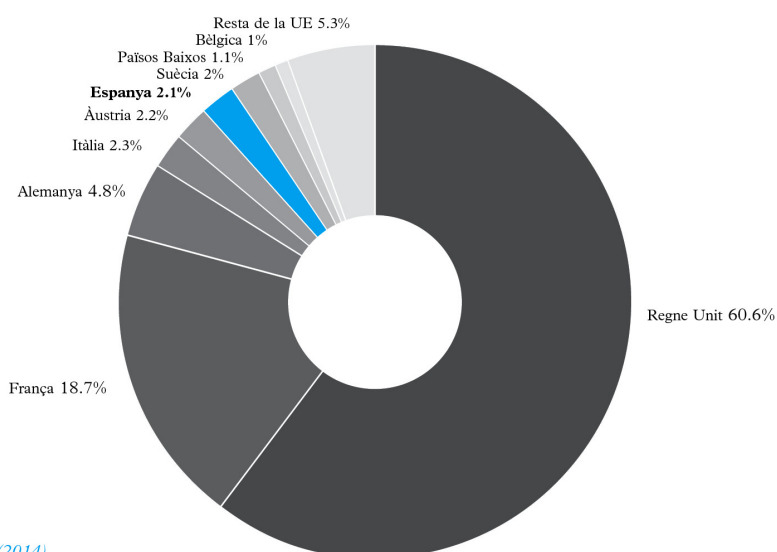
Quotes del mercat global d'art en termes de valor el 2013

Font: © Arts Economics (2014)

El 2013, Espanya va ser el **sisè mercat d'art més important d'Europa en termes de valor, amb una quota del 2 % de les vendes de la UE**, cosa que implica una pujada mínima amb relació al nivell registrat el 2011. Espanya és, a més, el novè mercat més important de la UE en termes de volum de vendes en subhastes de belles arts, amb una quota del 2 % el 2013.

Quotes del mercat d'art de la UE en termes de valor el 2013

Font: © Arts Economics (2014)

El **preu mitjà** de les subhastes de belles arts que van tenir lloc a Espanya el 2013 es va situar **a l'entorn d'un terç de la mitjana de la UE, i tan sols al voltant del 10 % amb relació a la mitjana del Regne Unit**. En els dos anys posteriors al 2011, l'evolució en l'àmbit mundial ha estat heterogènia. La majoria dels principals mercats, excepte la Xina, van repuntar durant aquest període. També Espanya va registrar un creixement positiu, amb un increment del 4 %, ja que el preu mitjà de les subhastes va passar de 5.885 euros a una mica menys de 6.100 euros.

El 2013, el preu del 99 % dels lots venuts en subhasta no va superar els 50.000 € (davant del 93 % registrat en termes globals). Malgrat tot, aquests lots van representar la major part del valor a Espanya, amb una quota del 73 % (davant de només el 17 % de les vendes globals). De la mateixa manera, el preu del 95 % de les obres venudes per galeristes va ser inferior a 50.000 € (davant del 72 % registrat en termes globals).

Superàvit comercial en matèria d'art

El 2011, Espanya va experimentar un dèficit comercial en matèria d'art, amb importacions per valor de 88 milions d'euros davant d'unes exportacions de 66 milions

d'euros. Ara, **aquesta situació s'ha invertit: Espanya el 2013 va ser un exportador net d'art** i antiguitats, amb un superàvit comercial de 63 milions d'euros.

Les exportacions netes van ser positives tant el 2012 com el 2013, ja que les importacions van caure fins als nivells més baixos registrats en 10 anys, mentre que les exportacions seguien creixent a un ritme constant.

El **volum d'importacions** d'art i antiguitats, que va perdre més de la meitat del seu valor els dos anys posteriors al 2011, va caure un 29 % anual el 2013, fins a situar-se en 40,3 milions d'euros, cosa que va suposar el **nivell més baix registrat en els últims deu anys**. Hi ha diverses raons que podrien explicar el declivi constant de la importació. És molt probable que l'elevat tipus de l'IVA que s'aplica a les importacions, combinat amb la reducció de la demanda d'art internacional ocasionada per la crisi econòmica, hi hagi exercit un efecte negatiu molt important.

Galeries i cases de subhastes: una estructura consolidada

A Espanya, les vendes d'art es reparteixen entre les cases de subhastes i les galeries. La proporció global entre tots dos sectors del mercat es va estimar en un 53 % de vendes privades i de galeries, davant del 47 % del 2013. En alguns dels mercats més madurs i consolidats, el volum de vendes fetes per galeries acostuma a ser més gran.

En termes de valor, el sector de les galeries **és notablement més important que el de les cases de subhastes**, amb una quota que s'acosta al 75 % per al mercat d'obres d'art i antiguitats, que se situa al voltant del 80 % en el cas del mercat de belles arts. En l'última dècada, la quota corresponent a les galeries ha fluctuat entre el 70 % y el 85 % del mercat.

Es calcula que el 2013 el nombre de cases de subhastes que venien antiguitats, arts decoratives, peces de col·lecció i obres de belles arts era de 125. D'aquestes, unes 50 tenen programes de vendes d'art regulars i es localitzen principalment a Madrid i Barcelona. Les **vendes en el sector de les cases de subhastes a Espanya van assolir un volum estimat de 80,4 milions d'euros** el 2013, xifra que representa un increment anual del 4 %, i en la qual s'inclouen les vendes privades i en subhasta pública realitzades per les cases de subhastes.

En general, a Espanya les cases de subhastes solen fer les seves vendes en sectors molt diversos, dels quals els més populars són els d'antiguitats, art contemporani i art modern. El 85 % de les cases de subhastes consultades van vendre obres d'aquests sectors. El preu de venda que van assolir en subhasta el 75 % dels lots va ser inferior a 3.000 euros.

Pel que fa al sector de **les galeries**, s'estima que el 2013 va generar unes vendes que s'acosten als **256 milions d'euros**. Després de tres anys de resultats mediocres durant el període comprès entre 2009 i 2011, el mercat va mostrar un lleu repunt el 2012, amb un increment del 18 % en les vendes, que, tanmateix, el 2013 només van créixer un 2 % anual.

És interessant assenyalar que, si bé la mitjana de vendes fetes a galeries va augmentar, aquest increment es va deure a una sèrie de vendes importants en l'extrem superior del mercat, ja que en realitat la xifra mitjana de vendes que van registrar els galeristes consultats va caure. Això indica que els resultats del mercat són, fins a cert punt, dispers, ja que els galeristes que operen en els nivells superiors van gaudir de millors resultats, similars als observats en el context global en els últims dos anys. A Espanya, més de 2.950 empreses registrades conformen aquest sector, que inclou galeries (aproximadament el 40 %), marxants i antiquaris. Si hi sumem les petites empreses no registrades que venen obres d'art i antiguitats com a part de la seva oferta, probablement el nombre d'entitats és superior a 4.000.

Tant en el cas de les galeries com en el de les cases de subhastes, **en la majoria de vendes registrades el 2013 —un 77 % i un 87 % respectivament— els compradors eren col·leccionistes particulars**. En tots dos casos, més del 70 % dels compradors eren espanyols.

Les **fires d'art van concentrar el 35 % de les vendes** fetes per galeristes espanyols, un 2 % més que el 2011. Aquestes vendes es van repartir de manera força equitativa entre les fires nacionals i les internacionals. ARCO, que el 2013 va atraure un total de 118.000 visitants, continua sent la fira d'art internacional més important d'Espanya.

La **xifra de vendes en línia fetes per les galeries a Espanya, inferior a la mitjana global**, va suposar una quota mitjana de tan sols l'1 % de les vendes totals el 2013. Tanmateix, aquestes vendes són una part cada cop més important del negoci de les subhastes, amb un quota mitjana del 18 % de les vendes totals.

Confús sistema de l'IVA

La **contribució fiscal directa del comerç de l'art i els seus serveis complementaris al govern espanyol el 2013 va pujar a 270 milions** d'euros. Les polítiques que impulsen les vendes i l'activitat de col·leccionisme en el mercat espanyol tenen una repercussió directa molt positiva en aquesta contribució.

La influència dels museus i les fires d'art en l'economia també és molt important. Es calcula que, el 2013, ARCO va generar per a l'economia espanyola uns ingressos de més de 100 milions d'euros en menys d'una setmana.

El **sistema de l'IVA** a què estan subjectes les operacions d'art és complex, i els tipus que s'hi apliquen varien en funció dels agents o les operacions, la qual cosa **ha generat una gran confusió**, tant en el comerç de l'art com entre els col·leccionistes. Des del principi del 2014, algunes operacions tornen a tributar al tipus reduït de l'IVA del 10 %. (És oportú recordar la reforma del Govern del 2012, que va fer que totes les transmissions d'obres d'art tributessin al 21 %.)

Més de 10.000 llocs de treball directes

S'estima que **el 2013 el mercat espanyol de l'art va contractar directament 10.100 persones**, per bé que aquesta xifra és bastant conservadora. Els serveis complementaris associats a aquest mercat, d'altra banda, van sustentar 7.690 llocs de treball més. També es calcula que hi ha unes 41.650 persones que treballen en fires i museus d'art o com a artistes, ocupacions que no podrien existir sense el mercat de l'art.

Sobre l'autora

Clare McAndrew és economista especialitzada en cultura i analista d'inversió. El 2005 va fundar Arts Economics, firma especialitzada en investigació i consultoria orientada exclusivament a l'economia de l'art, que elabora informes a mida sobre tots els aspectes relacionats amb les belles arts i les arts decoratives per a clients tant privats com institucionals.

McAndrew va acabar el doctorat en economia a la universitat Trinity College de Dublín el 2001, on, a més, va ser professora durant quatre anys. Aleshores va dirigir alguns projectes d'investigació per a l'Arts Council d'Anglaterra sobre els efectes de la regulació, la tributació i altres qüestions del mercat de les arts visuals.

El 2002 va formar part del grup Kusin & Company, un despatx de banca d'inversió especialitzada en art, com a directora econòmica. Després de tres anys als Estats Units, el 2005 va tornar a Europa, on continua treballant en la investigació i la consultoria privada del mercat de l'art. Arts Economics, firma creada per McAndrew per orientar esforços en investigació de mercats i anàlisi, recull informació sobre el comerç de l'art i el sector financer a través d'una xarxa de consultors privats i experts acadèmics.

McAndrew és autora de l'informe *The International Art Market: A Survey of Europe in a Global Context*, referència internacional sobre el mercat de l'art que publica anualment TEFAF - The European Fine Art Foundation amb motiu de la fira de Maastricht. És autora, també, de molts volums, entre els quals destaca el seu llibre més recent, *Fine Art and High Finance*, publicat per Bloomberg Press.

És professora convidada en el programa de màster del Trinity College, i imparteix classes sobre regulació i tributació en el mercat de l'art en el programa educatiu de Christie's a Londres, a més de col·laborar amb l'Institut Sotheby's a la mateixa ciutat.

Més informació:

Departament de Comunicació de l'Obra Social "la Caixa"

Juan A. García: 608 213 095 / jagarcia@fundacionlacaixa.es

Josué García: 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundaciolacaixa.es

<http://www.lacaixa.es/obrasocial>

Sala de Premsa Multimèdia

<http://premsa.lacaixa.es/obrasocial>